

ΔΙΑΛΟΓΟΣ: ΤΟ ΕΘΝΟΣ, Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ Η ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Το αφιέρωμα του [προηγούμενου τεύχους](#) του Τραίνου “**Η άλλη Κύπρος**” αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στην κατανόηση της Κυπριακής Ιστορίας της Μοντέρνας - καπιταλιστικής Εποχής. Η κριτική του Ελληνικού (και του Τούρκικου) εθνικισμού σαν αποικιακών ιδεολογιών είναι σημαντική. Νομίζω όμως ότι το πλαίσιο ανάλυσης υπερτονίζει την **πολιτική - πολιτιστική** διάσταση του έθνους και της εθνικής ιδεολογίας, αγνοώντας ή υποτιμώντας την **υλιστική - οικονομική** βάση για την ανάπτυξη των πιο πάνω φαινομένων. Το πιο κάτω άρθρο, μια μορφή του οποίου δημοσιεύτηκε πιο παλιά στην εφημερίδα “**ΝΕΟΛΑΙΑ**” θέτει νομίζω αρκετά καλά αυτή τη διάσταση - και τονίζει ταυτόχρονα την πολιτιστική - πολιτική διάσταση της προηγούμενης ανάλυσης στο [TPAINO](#). Η **ιστορική εμπειρία** της Κύπρου όπως και η **οικονομική, κοινωνική της εξέλιξη** τόσο στο Μεσαίωνα όσο και στην σύγχρονη εποχή ήταν σαφώς διαφορετική από την Ιστορική - οικονομική εμπειρία των λαών και των κοινοτήτων που εντάχθηκαν ή προσαρτήθηκαν στο Ελληνικό και το Τούρκικο Έθνος. Αλλά και από άποψη **κουλτούρας** ο κυπριακός λαός σαν σύνολο έχει μια κοινή παράδοση με επιδράσεις μεν από τη γενικότερη περιοχή αλλά με σαφή κυπριακά “**συνθετικά**” (όπως τα αποκαλείτε στο προηγούμενο τεύχος), στοιχεία - στη μουσική, στη συμπεριφορά, στην αρχιτεκτονική, στην κουζίνα, στα ήθη και έθιμα. Ας θυμηθούμε τα κοινά προσκυνήματα, την κοινή συμμετοχή σε γάμους και άλλες τελετουργίες.

Ακόμα και στη **γλώσσα**, η Κυπριακή κοινή, θα μπορούσε να θεωρηθεί και να αναπτυχθεί σαν κοινή γλώσσα των υποτιθέμενων σήμερα εθνικών εχθρών πριν την κάθοδο του εθνικισμού. **Στην Κύπρο είχαμε, με την Μαρξιστική ανάλυση, τα συστατικά στοιχεία για τη δημιουργία κυπριακού έθνους.** Αντί για αυτό οι εξωτερικές επεμβάσεις (του Βρετανικού, Ελληνικού και Τούρκικου κράτους) χώρισαν τον πληθυσμό σε Έλληνες και Τούρκους για να ελέγχουν την Κύπρο. Σημαντικό ρόλο έπαιξαν βέβαια και τα οικονομικά συμφέροντα της Κυπριακής Εκκλησίας η οποία νοιώθοντας να απειλείται ο ηγετικός της ρόλος μέσα από την ανάπτυξη ενός μοντέρνου Κυπριακού κράτους όπου Ε/Κ και Τ/Κ θα ζούσαν και θα συνεργάζονταν αρμονικά, τάχθηκε με τον Ελληνικό εθνικισμό συνεισφέροντας και αυτή σημαντικά στο σημερινό μας χάλι.

Έτσι καταλήξαμε σε μια αντίφαση στο ίδιο το κυπριακό οικονομικό - κοινωνικό - πολιτιστικό σύστημα. Τα συστατικά στοιχεία του οικονομικού συστήματος οδηγούσαν αναπόσπαστα στην Ανεξαρτησία ενώ τα συστατικά της “**πνευματικής ζωής**” (κουλτούρας, πολιτισμού κ.λ.π.) του επικοδομήματος αποικιοκρατήθηκαν από τους εθνικισμούς της Ελλάδας και της Τουρκίας. Εδώ πιστεύω ότι βρίσκεται η ουσιαστική αντίφαση της Κυπριακής κοινωνίας. Μια επίσημη εισαγόμενη ιδεολογία (Ελληνικός - Τουρκικός εθνικισμός) που καταπιέζει και έρχεται συνεχώς σε σύγκρουση με την κοινωνική - οικονομική πραγματικότητα και την ίδια τη δυναμική της Κυπριακής Ιστορίας. Και δεν είναι τυχαία η ανεξαρτησιακή τάση της κυπριακής εργατικής τάξης, σ’ αυτά τα πλαίσια.

Νομίζω ότι το θεωρητικό άρθρο που ακολουθεί θέτει τις βάσεις για μια ευρύτερη συζήτηση τόσο για τη συγκρότηση των εθνών όσο και τη λειτουργία της εθνικιστικής ιδεολογίας στην Κύπρο.

1 Το έθνος σαν θεωρητική κατηγορία σκέψης

Το έθνος είναι η δομή, μορφή ανάπτυξης της ανθρώπινης κοινωνίας, που δημιουργήθηκε νομοτελειακά σαν το αποτέλεσμα της καπιταλιστικής οικονομικής ανάπτυξης. Σαν κοινωνικό ιστορικό φαινόμενο το έθνος είναι ένα σημαντικό στοιχείο στη δομή της προ καπιταλιστικής

κοινωνίας και συγχρόνως σπουδαία ιστορική δύναμη η οποία επιτάχυνε και επιταχύνει την κοινωνική πρόοδο. Λόγω του ότι το έθνος ταυτίζεται και μια μορφή ανάπτυξης της κοινωνίας το περιεχόμενο του καθορίζεται κύρια από τα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και ιδεολογικά προτσές κάθε κοινωνίας, αλλά επίσης και από τα ενδιαφέροντα της άρχουσας τάξης. Το έθνος παρουσιάζεται σαν σύνολο μεγάλων ανθρώπινων ομάδων, δηλ. σαν σύνολο τάξεων που αναπτύσσονται μεταξύ τους εθνικές σχέσεις. Αυτές είναι κοινωνικές σχέσεις δηλ. οικονομικές, κοινωνικοπολιτικές, ιδεολογικές οι οποίες σφραγίζονται από μια "εθνική" προϋπόθεση δηλ. να αναπτύσσονται σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, να βασίζονται σε μια γλώσσα, μια κουλτούρα που όλα αυτά μαζί επενεργούν και οδηγούν στην συγχώνευση των ανθρώπων σε μια εθνική κοινότητα. **Πρέπει να λεχθεί ότι οι οικονομικές σχέσεις παίζουν τον πιο καθοριστικό ρόλο.** Έτσι οι παράγοντες στο προτσές ανάπτυξης του έθνους ευρίσκονται **στη βάση των παραγωγικών δυνάμεων** που δημιουργούνται στην κοινή οικονομική ζωή, σ' ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο τόπο διαμονής, στην ίδια ή συγγενική γλώσσα, στην ίδια κουλτούρα, στα ίδια ήθη και έθιμα. Σίγουρα όλοι αυτοί οι παράγοντες τότε μόνο μπόρεσαν να αποκτήσουν την ομαδική, δημιουργική τους δύναμη όταν αναπτύχθηκε ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής και με την ταξική πάλη μεταξύ αστικής και εργατικής τάξης. Επίσης το κράτος με τις κεντρικές διοικητικές και πολιτικές του δραστηριότητες αποτέλεσε και αποτελεί ένα βασικό παράγοντα δημιουργίας του έθνους.

Το έθνος σαν μια νομοτελειακή δομή και μορφή ανάπτυξης της κοινωνίας καθορίζεται γενικά από τα πιο κάτω χαρακτηριστικά:

1. Από τον ιστορικό χαρακτήρα της δημιουργίας και ανάπτυξης του.
2. Από την οικονομική βάση του η οποία καθορίζει και την ουσία του έθνους.
3. Από το συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο στον οποίο επιτυγχάνεται η ενοποίηση και δημιουργία του εθνικού κράτους.
4. Από τη γλώσσα σαν σημαντικό μέσο επικοινωνίας.

Η επιστημονική αυτή θεώρηση (αντίληψη) του έθνους είναι ένα αδιαίρετο μέρος της υλιστικής θεωρίας και στέκει σε πλήρη αντίθεση με διάφορες απόψεις αστών ιδεολόγων.

2 Η ιστορική εξέλιξη των εθνών

Ο όρος έθνος έχει ήδη περάσει μια μακρά ιστορική πορεία πριν απαντήσει ένα επιστημονικό προσδιορισμό από τον Μαρξισμό - Λεννινισμό. Οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν τον όρο "natio" για όλες τις φυλές, αλλά οι ίδιοι για τους εαυτούς τους χρησιμοποιούσαν τον όρο "populus". Πριν τον μεσαίωνα ο όρος "natio" χρησιμοποιείτο για όλες τις φυλές ενώ στην περίοδο του Φεουδαρχισμού χρησιμοποιείτο σαν οργανωτικός όρος, από πανεπιστήμια, τάγματα, συνοδοί, κ.τ.λ. χωρίζονταν σαν "nationes" τα οποία φυσικά καμιά σχέση δεν είχαν με τα μεταγενέστερα έθνη. Είχαν απλά ένα οργανωτικό ρόλο και μορφή.

Ο σύγχρονος ορισμός του έθνους οριστικοποιήθηκε μετά την ιδεολογική αντιπαράθεση μεταξύ της επαναστατικής αστικής τάξης και της αντιδραστικής αριστοκρατίας. Το σημαντικότερο ρόλο έπαιξε η γαλλική επανάσταση. Οι ιδεολογικοί ταξικοί αγώνες για το περιεχόμενο του ορισμού έθνους είναι ταυτόχρονα και ένα μέρος του προτσές ανάπτυξης του έθνους και αυτό το προτσές αντικατοπτρίζεται στην κοινωνική συνείδηση.

Οι διάφορες αστικές θεωρίες σχετικά με το έθνος έχουν μεν διαφορές μεταξύ τους αλλά έχουν πάντα ιδεαλιστική βάση, γιατί αγνοούν και δεν δέχονται **την οικονομική βάση ενός έθνους** ή την τοποθετούν σε δεύτερη θέση και **παρουσιάζουν με απόλυτο τρόπο την εθνική συνείδηση, τον εθνικό χαρακτήρα, την κουλτούρα, τη γλώσσα.** Όμως δεν εξηγούν πόσο σημαντικά **θα ήταν αυτά τα γνωρίσματα οι παράγοντες στη ζωή του έθνους αν δεν υπήρχε η κοινή υλική προϋπόθεση για την ύπαρξη ενός εκάστου έθνους, δηλ. η κοινή οικονομική ανάπτυξη.** Ας

εξηγήσουν ή ας προτάξουν ένα έθνος το οποίο δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε χωρίς κοινή οικονομία σε συγκεκριμένο χώρο.

Στην αστική φιλοσοφία κοινωνιολογία υπάρχει η θέση ότι το έθνος καθορίζεται από την κοινή κουλτούρα. Σίγουρα η κουλτούρα παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ζωή, αλλά σίγουρα πάλιν η κουλτούρα αντικατοπτρίζεται και περιφέρεται γύρω από την οικονομική ανάπτυξη κάθε έθνους.

3 Η Μαρξιστική παράδοση

Πρώτο με τον Μαρξισμό - Λεννινισμό έχει βρει η ουσία του έθνους το περιεχόμενο, το ρόλο της στην κοινωνική ανάπτυξη και έχει αποδείξει τις προοπτικές της και έχει δώσει έτσι στην εργατική τάξη τα θεωρητικά μέσα να εξηγήσει σωστά τις εθνικές και διεθνείς σχέσεις σαν σημαντική πλευρά της κοινωνικής ζωής στις υπηρεσίες της κοινωνικής προόδου.

Η δημιουργία και ανάπτυξη των εθνών είναι ένα πολύ δύσκολο και πολύπλοκο προτσές, το οποίο όπως είπαμε γενικά είναι ενωμένο με τη δημιουργία του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, αλλά με κανένα τρόπο δεν έχει γίνει σε όλες τις χώρες με τον ίδιο τρόπο. Στην Ευρώπη είχαν δημιουργηθεί οι εθνικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία των μετέπειτα εθνών σε ένα μακρύ ιστορικά προτσές το οποίο ξεκινά περίπου στον έννατο με δέκατο αιώνα για να οδηγήσει έτσι αργότερα στην ανάπτυξη των διαφορετικών εθνών.

Οι εθνότητες στον 9ο με 10ο αιώνα δημιουργούν στην Ευρώπη την βάση των μελλοντικών εθνών. Η μετέπειτα ανάπτυξη των μεγαλύτερων εθνοτήτων σε σχέση με τα βασίλεια (που υπήρχαν) τα οποία δρούσαν στη δημιουργία κεντρικών εθνικών κρατών, οδήγησαν στη δημιουργία των μοντέρνων εθνών. Σε αυτό το προτσές μικρότερες εθνότητες αφομοιώνονται σε μεγαλύτερες, κάποτε ειρηνικά κάποτε διά της βίας, δημιουργείται μια κοινή γραπτή γλώσσα και αναπτύσσονται έτσι τα στοιχεία της εθνικής συνείδησης. Όμως αποφασιστικός παράγοντας για τη δημιουργία του έθνους είναι η δημιουργία ανάπτυξης και σταθεροποίησης οικονομικών σχέσεων με τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς. Έτσι με το πιο πάνω (την κοινή εσωτερική αγορά) αποκτούν και όλα τα άλλα προτσές της δημιουργίας του έθνους, βάση και σταθερότητα.

4 Συγκριτικές σχέσεις των εθνών

Τα έθνη, ξεχωρίζουν μεταξύ τους δυο ομάδες κοινωνικών φαινομένων. Πρώτον από την **κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη** όπως το επίπεδο της οικονομίας, της δομής της κοινωνίας και της πολιτιστικής οργάνωσης, και δεύτερο λόγω **ειδικών διαφορών στην γλώσσα, κουλτούρα, τρόπο ζωής**, ήθη, έθιμα, παραδόσεις και της ψυχοσύνθεσης κάθε έθνους. Η πρώτη ομάδα φαινομένων δεν περιέχει εθνικά γνωρίσματα αλλά δίνει έκφραση στο αποτέλεσμα της γενικής κοινωνικής ανάπτυξης. Η δεύτερη ομάδα φαινομένων ή γνωρισμάτων τουναντίον περιέχει, ειδικά εθνικά γνωρίσματα τα οποία εξαρτώνται από την εθνική καταγωγή του έθνους και τα οποία κατά το μεγαλύτερο μέρος προϋπήρχαν της δημιουργίας του έθνους. Η πρώτη ομάδα φαινομένων δηλ. η κοινωνική πλευρά του έθνους υποκύπτει στο προτσές της διεθνούς προσέγγισης, η δεύτερη ομάδα φαινομένων δηλ. η εθνική καταγωγή του έθνους δείχνει μια μεγαλύτερη σταθερότητα και αλλάζει αργά μέσα στο έθνος σίγουρα με την επίδραση της κοινωνικής πλευράς.

Θουκής Θουκυδίδης

[Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Τραίνο στην πόλη - Τεύχος 11, Δεκαετία 1990-1999, 1994, Λεμεσός, Κυπριακή Συνείδηση](#)

From:
<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:traino:no_11:dialogos3

Last update: **2025/07/15 13:46**

